

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ АУДИВАННЯ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

І.В. Удовенко, Л.А. Подворна

Досліджено використання фонограми та відеофонограми з раціональним співвідношенням вправ у відео- та звукозаписі для навчання аудіюванню в умовах самостійної роботи студентів. Розвиток аудитивних умінь є найбільш складним завданням, тому необхідно розробити спеціальні засоби навчання для роботи з інішомовним аудіотекстом, формувати в них самостійну мовленнєву діяльність, навчаючи логічним операціям. Розглянуто навчання студентів аудіюванню під час позааудиторної роботи зі створенням прийомів подолання труднощів мовного характеру.

***Ключові слова:** аудіювання, семантизація, мотивація, мовленнєва діяльність.*

ФОРМИРОВАНИЕ УМЕНИЙ АУДИРОВАНИЯ ВО ВРЕМЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ

И.В. Удовенко, Л.А. Подворная

Исследуется использование фонограммы и видеофонограммы с рациональным соотношением упражнений у видео- и звукозаписи для обучения аудированию в условиях самостоятельной работы студентов. Развитие аудитивных умений представляет наибольшую сложность, потому необходимо разработать специальные средства обучения для работы с иноязычным аудиотекстом, формировать у них самостоятельную речевую деятельность, обучая логическим операциям. Рассмотрено обучение студентов аудированию во время внеаудиторной работы с созданием приемов преодоления трудностей языкового характера.

***Ключевые слова:** аудирование, семантизация, мотивация, речевая деятельность.*

FORMING OF ABILITIES OF LISTENING COMPREHENSION DURING STUDENTS' INDEPENDENT WORK WITH THE USE OF TECHNICAL EQUIPMENTS

I. Udovenko, L. Podvorna

The article deals with the use of audio and video materials with rational correlation of exercises at the videotape recording and audio recording to study the

listening comprehension during students' self-study. Development of listening abilities presents difficulties, that is why it is necessary to work out the special facilities to teach students foreign audio texts, to form their speaking activity, training logical operations. Teaching students the listening comprehension is considered during students' independent work with creation of activities to overcome the language difficulties.

In the process of teaching students listening in independent work it is necessary to remove language difficulties by the semantization of basic unstudied lexical units not before listening of audio text, but synchronously during listening text, recorded by the method combined audio recording. Efficiency of teaching students to understand foreign speech in independent work with a video phonogram and phonogram rises on condition of the use of communicative video and audio exercises that provide the special activities of actualization of language conjecture about sense of new word at support on contextual determinants of right and left context, by the activities to find out the meaning of international words, abilities to overcome language difficulties. The ability to overcome the difficulties associated with the semanticization of unexplored lexical units can be regarded as the ability to solve cognitive tasks, and this fact should be considered an important criterion for determining the self-support of learning activities. These skills can also be a background for the formation of an independent work of listening to foreign language speech.

Subsequent research should include issues related to the development of feedback techniques in exercises, improving the structure of audio sessions with the following creation of their typology with the possible involvement of new learning tools.

Keywords: *listening comprehension, semantization, motivation, speaking activity.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Досягнення мінімальнокомунікативного рівня володіння іноземною мовою розглядається як мета навчання, наприкінці якого актуалізуються певні якісні зрушення у вміннях студентів. Таким якісним зрушенням є запуск механізму іншомовного мовлення, що потребує впливу на слухача для підтримання його внутрішньомовленнєвої активності. Особливо великі труднощі при цьому спостерігаються в галузі навчання аудіюванню. У немовному ВНЗ у зв'язку з дефіцитом навчального аудиторного часу існують несприятливі умови для створення навчально-мовленнєвого режиму, який є дидактико-мовленнєвим заміником природного мовного оточення. Тому ми звернулися до резервних можливостей самостійної роботи студентів із метою визначення ефективних шляхів удосконалення навчально-мовленнєвого режиму з аудіювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження свідчать про недостатнє володіння прийомами самостійної навчальної

роботи з іншомовними текстами в більшості студентів (77%) немовних ВНЗ, а у 88% – вміння самостійного видобування інформації під час слухання взагалі не сформовані. Однією з причин недостатнього розвитку аудіовмінь є відсутність спеціальних вправ, спрямованих на розвиток умінь вилучення інформації під час слухання: їх некомунікативний характер, орієнтація в самостійній роботі лише на фонограму; низька мотивація до аудіювання та відсутність належного психологічного забезпечення.

Оскільки питання аудіювання в режимі самостійної роботи з орієнтацією на формування вмінь вилучення інформації під час слухання з використанням відеозапису не було предметом спеціального вивчення, вважаємо актуальним розглянути навчання студентів аудіюванню під час позааудиторної роботи зі створенням прийомів подолання труднощів мовного характеру.

Мега статті – розглянути використання фонограми та відеофонограми з раціональним співвідношенням вправ відео- і звукозапису для навчання аудіюванню в умовах самостійної роботи студентів.

Об'єктом дослідження є процес самостійної роботи студентів із формування вмінь аудіювання під час роботи з технічними засобами навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфічною особливістю навчання у ВНЗ є підвищення коефіцієнта самостійності під час вивчення навчальних предметів. Для досягнення цієї мети навчання повинно здійснюватися через самостійну пізнавальну діяльність. Проте в більшості студентів як ставлення до навчання, так і рівень загальноособистісного розвитку не свідчать про готовність до самостійної роботи з іноземної мови. Розвиток аудитивних умінь є найбільш складнішим завданням, тому необхідно розробити спеціальні засоби навчання для роботи з іншомовним аудіотекстом, формувати в них самостійну мовленнєву діяльність, навчаючи логічним операціям.

Під час використання фонограми відсутність зорового підкріплення – видимого мовця – гальмує запуск мовленнєвого механізму. Передумовою використання відеофонограми під час навчання аудіюванню є дані про те, що зорове сприйняття мовця допомагає слухачеві знайти правильні особливості органів артикуляції. Тому необхідно залучати ТЗН, що максимально полегшують сприйняття та розуміння мовлення – відеофонограму з видимим мовцем.

Під час подання аудіоматеріалів у студентів виникають труднощі, пов'язані з обмеженим запасом мовних засобів – бар'єром невивчених слів, що викликає явище неологофобії. Побудова ж текстів

лише на знайомому мовному матеріалі не дає можливості більш-менш повно висловити змістовний бік нової інформації. Словник слухача може розширюватися як за рахунок можливості самостійного розкриття значень невивчених лексичних одиниць, які піддаються закономірній семантизації, спираючись на будову слова, так і за рахунок семантизуючих властивостей контексту. Проте аудиторські можливості цим не вичерпуються. Тому студентів слід забезпечити засобами семантизації невивчених слів із використанням резервних можливостей фонограми. Таким є прийом суміщеного звукозапису, який полягає в тому, що готова фонограма паузується після невивченого слова і під час методичної паузи у поданні аудіотексту начитуються семантизуючі відрізки мовлення (переклад, тлумачення або коментар). Цей прийом дає можливість слухачеві сконцентруватися на тексті-інваріанті, основою якого є ключові слова.

Використовувати аудитивні засоби семантизації слід тоді, коли нове невивчене слово перебуває в нейтральному або напівпрозорому контекстах, які не дозволяють студентам обґрунтовано семантизувати невивчену лексичну одиницю. Наприклад:

a) And in London we went to the Old Vic (the best London theatre) (коментар);

б) London was the first to abolish (to stop) religious tests and to admit women in England for degrees (тлумачення);

c) We were travelling on the train from Cambridge to London when three young men came into our compartment (купе) with important papers from the government (переклад).

Препарування фонограм шляхом суміщеного звукозапису стосується і суто мовних, і психологічних проблем, оскільки усуває неологофобію та сприяє підвищенню аудіовитривалості.

Залучення чинників, що полегшують сприйняття та семантизацію і належать до можливостей ТЗН, сприяє оптимізації навчання аудіюванню в режимі самостійної роботи. Це дає змогу обґрунтувати комплексне педагогічно ефективне використання ТЗН і визначити їх оптимальне поєднання.

Для забезпечення самостійного характеру слухання іншомовних аудіотекстів студентів необхідно навчити прийомам семантизації невивчених лексичних одиниць, спираючись на семантизуючі можливості контексту, виробити в них уміння обходити мовні складності, ігноруючи малоінформативні невивчені слова, а також розвивати механізми обґрунтованої аудитивної здогадки про значення інтернаціональних слів. Формування перелічених аудіовмінь сприяє розширенню потенційного словника аудіювання. В основі цих умінь лежить механізм здогадки, і їх формування пов'язане з проблемою

розширення потенційного словника аудіювання як однієї зі складових лексичного мінімуму.

Значним резервом розширення потенційного словника є категорія інтернаціональних слів, які відрізняються розходженням звукової форми. Необхідні спеціальні вправи для вироблення механізму розпізнавання якісних ознак розходження звукової форми слів. Складність вправи визначається кількістю розходжень у звукових формах відповідних слів рідної та іноземної мов.

Методичне забезпечення самостійної роботи з навчання аудіюванню із застосуванням ТЗН з надійними засобами семантизації дає можливість навчати студентів у різних умовах: із зоровою опорою на видимого мовця та без неї.

У методичній літературі мовні (підготовчі) вправи для навчання здогадці не мають комунікативної спрямованості. Умовно-комунікативні вправи відповідають загальним вимогам до вправ такого спрямування. У них імітується реальна дійсність, наявні мовленнєва ситуація і мовленнєве завдання. Вони забезпечують мотивацію поглибленого розуміння, і розподіл уваги студента відбувається між формою висловлювань мовця та їхнім змістом.

Створені вправи ранжувалися за рівнем складності семантизації невивчених слів. Виділено три групи вправ:

І. Вправи, спрямовані на формування вмінь контекстуальної здогадки:

а) вправи першого рівня складності – виведення значення слова, що спирається на контекстуальні детермінатори, розміщені в прозорому контексті.

Quizes are popular today by their prizes. By the way, you are welcome to take part in the first round of the Quiz "Education" on "English by Radio". Note: you can get an answer for the minicrossword in the right-hand context.

Try to guess the meaning of the word "rag week". Listen to the following, please.

The period of time in autumn is called student's rag week. At English Universities students study the whole year but one week during the year they keep up for jokes.

Write your variant. Listen to the text with the word once again, please. And now correct your variant: «тиждень розіграшу»;

б) вправи другого рівня складності – семантизація ускладнюється особливостями напівпрозорого контексту, здогадка має ступінчастий характер.

According to the exchange programme you have to plan your guests' holidays in our city. It is your club's concern. There are some commercials of the tours. Look them through.

Try to guess the meaning of the word "itinerary".

Listen to the following:

A.: Will you put me down for a tour of the city?

B.: Why, yes. If you want, join us this afternoon.

A.: Can you tell me the itinerary?

B.: We start at the City University, go by the Museum of Fine Arts, then along the river embankment.

Write your variant. Listen to the extract once again, please. And now correct your answer: «маршрут».

II. Вправи, спрямовані на формування вмінь аудитивної здогадки про значення інтернаціональних слів:

а) вправи першого рівня складності – виведення значення слова, що спирається на умовно-повну відповідність звукової форми з незначним розходженням;

б) вправи другого рівня складності – змістовна ідентифікація характеризується складним виведенням семантизації, що пов'язано зі значним розходженням у звукових формах слів іноземної та рідної мов.

III. Вправи, спрямовані на формування вмінь ігнорувати малоінформативні невивчені лексичні одиниці, що не стоять у позиції ключових слів.

Вміння долати складності, пов'язані із семантизацією невивчених лексичних одиниць, можна розглядати як вміння вирішувати пізнавальні завдання, і цей факт слід вважати важливим критерієм визначення досягнутої самостійності навчальної діяльності. Ці вміння також можуть бути передумовою формування самостійного характеру слухання іншомовного мовлення.

Виконання вправ такого виду розвиває в студентів самостійність у евристичному знаходженні значення слова за допомогою логічних підказок, формує лінгвопізнавальну мотивацію та виробляє відчуття мови. Вони відображають тенденцію філологізації навчання, що підвищує його цінність.

Висновки. Результати проведеного дослідження дали можливість сформулювати такі висновки:

1. Під час навчання студентів аудіюванню в режимі самостійної роботи з комплексним використанням фонограм та відеофонограм слід на перших заняттях кожного циклу використовувати відеофонограму з видимим мовцем, а – фонограму.

2. У процесі навчання студентів аудіюванню в режимі самостійної роботи доцільне усунення мовних складностей шляхом семантизації основного масиву невивчених лексичних одиниць не перед слуханням аудіотексту, а синхронно під час аудіювання тексту, записаного способом суміщеного звукозапису.

3. Ефективність навчання студентів розумінню іншомовного мовлення на слух у режимі самостійної роботи з відео- і фонограмою підвищується за умови використання комунікативних фоно- і відеофонограм, які забезпечують оволодіння студентами спеціальних прийомів актуалізації мовної здогадки про значення нового слова, що спирається на контекстуальні детермінатори правого й лівого контексту, прийомів виведення значень інтернаціональних слів, умінням обходити мовні складності.

У подальшому необхідно дослідити питання, пов'язані з розробкою прийомів зворотнього зв'язку у вправах, удосконалення структури аудіосеансів зі створенням їх типології з можливим залученням нових апаратурних засобів навчання аудіюванню.

Список джерел інформації / References

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – Ростов н/Д. : Фенікс, 1997. – 480 с.

Zymniaya, Y.A. (1997), *Pedagogical psychology* [*Pedahohycheskaia psykholohyia*], Fenix Rostov, 480 p.

2. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и её информационно-методическое обеспечение / В. А. Козаков. – К. : Вища школа, 1990. – 248 с.

Kozakov, V.A. (1990), *Independent work of students and its methodological support* [*Samostoiatelnaia rabota studentov y ey ynformatsyonno-metodycheskoe obespechenye*], Vyscha Shkola, Kyiv, 248 p.

3. Kessler, Carolyn (1992), *Cooperative Languages Learning*, Teacher Resource Book [*Kooperatyvni movy navchannia*], Prentice Hall Regents Englewood Cliffs, 257 p.

4. Van, Lier (1998), *Interaction in the Language Curriculum: monography* [*Vzaiemodiia v movnomu navchalnomu plani*], Cambridge University Press, 187 p.

5. Ur, P., Wright, A. (2005), *Five-Minute Activities* [*Napysannia zadvan za piat khvylyn*], 157 p.

Удовенко Інна Володимирівна, канд. філол. наук, доц., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: arbuzik777@ukr.net.

Удовенко Інна Владимировна, канд. філол. наук, доц., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-69; e-mail: arbuzik777@ukr.net.

Udoenko Inna, Cand.of Philology, associate professor of department of Forieng Languages of Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-69; e-mail: arbuzik777@ukr.net.

Подворна Людмила Анатоліївна, ст. викл., кафедра іноземних мов, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0972179977; e-mail: ludmilka_0807@ukr.net.

Подворная Людмила Анатольевна, ст. преп., кафедра иностранных языков, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0972179977; e-mail: ludmilka_0807@ukr.net.

Podvorna Lyudmila, senior lecturer of department of Foreign Languages of Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0972179977; e-mail: ludmilka_0807@ukr.net.

Рекомендовано до публікації канд. пед. наук В.В. Лазаревою, канд. філол. наук, доц. М.М. Матліною, канд. психол. наук, проф. А.О. Борисовою.

Отримано 30.09.2017. ХДУХТ, Харків.

DOI: 10.5281/zenodo.1109732

УДК 821.161.1

АСПЕКТЫ ГУМАНИТАРНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ВУЗА К ВОПРОСУ НАУЧНОГО ИЗУЧЕНИЯ ХРОНОТОПА НА ПРИМЕРЕ ДРАМАТУРГИИ А.Ф. ПИСЕМСКОГО

Н.А. Скрынник, И.В. Удовенко

Раскрыты особенности категории пространственно-временного континуума на примере драматургии А.Ф. Писемского. Дана характеристика места действия каждой исторической драмы. Каждый вид пространства имеет свое значение, свою смысловую и идейную нагрузку. Установлено, что историческое время в драмах передается с помощью интерьерных ремарок, в костюмах действующих лиц, нравах, традициях и обычаях, воплощенных в поведении персонажей.

Ключевые слова: драматургия, историческая драма, историческое время, пространство, ремарка.

АСПЕКТИ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ ДО ПИТАННЯ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ ХРОНОТОПУ НА ПРИКЛАДІ ДРАМАТУРГІЇ О.Ф. ПИСЕМСЬКОГО

Н.А. Скрынник, І.В. Удовенко

Розкрито особливості категорії просторово-часового континууму на прикладі драматургії О.Ф. Писемського. Подано характеристику місця дії

© Скрынник Н.А., Удовенко И.В., 2017